

Tutkimuksen eettiset ohjeet

Metsäsaamelaisten tutkimuseettiset periaatteet tutkijoille

Lapinkylien parlamentin tehtävänä on arvioida metsäsaamelaistutkimuksen eettisyyttä.

1. Kansainvälinen konteksti ja itse laaditut tutkimuseettiset periaatteet

Nämä tutkimuseettiset periaatteet asettuvat osaksi laajaa kansainvälistä käytäntöä, jossa alkuperäiskansat ovat itse määritelleet ehdot, joiden puitteissa heitä koskevaa tutkimusta voidaan pitää eettisenä. Vastaavia yhteisölähtöisiä ja itsemäärittelyyn pohjautuvia tutkimusetiikan kehyksiä ovat kehittäneet muun muassa māorit Aotearoassa (Uudessa-Seelannissa) sekä lukuisat First Nations -kansat Kanadassa. Näissä kehyksissä eettisyyden lähtökohtana ei ole ainoastaan tutkimusmenetelmä, vaan se, tunnustaako tutkija alkuperäiskansan olemassaolon, itsehallinnon ja tiedollisen suvereniteetin.

2. Itsemäärittely eettisyyden ehtona

Metsäsaamelaiset määrittelevät itse itsensä saamelaisiksi ja alkuperäiskansaksi kansainvälisen oikeuden mukaisesti. Tämä itsemäärittely muodostaa kaiken tutkimuksen eettisen perustan. Tutkimus, joka kiistää, problematisoi tai sivuuttaa tämän itseymmärryksen, ei täytä eettisyyden vähimmäisehtoja.

3. Päätösvalta tutkimuksesta ja Saamelaiskäräjien asema

Saamelaiskäräjät eivät voi tehdä päätöksiä metsäsaamelaisia koskevasta tutkimuksesta eivätkä toimia suostumuksen tai eettisen hyväksynnän antajana, koska Saamelaiskäräjät eivät tunnusta metsäsaamelaisia saamelaisina. Tästä seuraa rakenteellinen este puolueettomalle ja eettisesti kestäväälle päätöksenteolle.

Kansainvälisesti alkuperäiskansat ovat todenneet, että valtiollisten tai valtiojohtoisten instituutioiden hyväksyntä ei ole pätevä silloin, kun kyseiset instituutiot kiistävät kansan olemassaolon tai itsemääräämisoikeuden. Tästä syystä tutkimuksen eettinen lupa ja suostumus on haettava suoraan kyseiseltä alkuperäiskansalta itseltään.

4. Kuka ei voi tehdä eettistä tutkimusta metsäsaamelaisista

Tutkija tai tutkimusryhmä ei voi tehdä eettistä tutkimusta metsäsaamelaisista, mikäli hän:

- ei hyväksy metsäsaamelaisten olemassaoloa saamelaisina ja alkuperäiskansana,
- perustaa tutkimuksensa määritelmiin, jotka sulkevat metsäsaamelaiset saamelaisuuden tai alkuperäiskansaoikeuksien ulkopuolelle,
- tai pitää tällaisia kysymyksiä “tieteellisesti avoimina” vastoin metsäsaamelaisten omaa kantaa.

Kansainvälisessä alkuperäiskansatutkimuksessa on laajasti tunnustettu, että tutkimus ei voi olla eettistä, jos tutkijan peruslähtökohta on kansan olemassaolon tai oikeuksien kiistäminen.

5. Suostumus ja tutkimussuhde

Kaikki metsäsaamelaisiin kohdistuva tutkimus edellyttää vapaata, tietoon perustuvaa ja ennakkollista suostumusta (FPIC). Suostumus ei ole kertaluonteinen hallinnollinen toimi, vaan jatkuva, suhteeseen perustuva prosessi, jonka metsäsaamelaiset voivat keskeyttää tai peruuttaa.

Yliopistojen tai rahoittajien tutkimuseettinen hyväksyntä ei yksin tee tutkimuksesta eettistä alkuperäiskansan näkökulmasta.

6. Tieto, aineistot ja datan hallinta

Metsäsaamelaisia koskeva tieto, tutkimusaineistot ja niistä johdettu data eivät ole vapaasti hyödynnettävää akateemista resurssia. Ne kuuluvat ensisijaisesti metsäsaamelaisille itselleen. Tutkimuksessa tulee:

- sopia etukäteen aineistojen omistajuudesta, säilyttämisestä ja käytöstä,
- taata metsäsaamelaisille pääsy heitä koskevaan tietoon riippumatta siitä, missä sitä säilytetään,
- kunnioittaa yhteisöllistä tiedon omistajuutta ja päätösvaltaa.

Tutkimuksen tiedon tulee palautua alkuperäiskansaan kuuluville metsäsaamelaisille.